

SERFŐZŐ SIMON
A pesti ember

Nem voltam otthon, hiszen délelőtt volt, az iskolapadot nyüstölhettem, amikor a tanyába beóvakodott a pesti ember. Ez nem is azon nyomban derült ki, amikor késő délután hazacaplattam, hanem este, amikor bejelentetem, hogy másnap nem kell iskolába menni, s szüleim a cipőmet akarták megtakaríttatni velem: a latyakokban én kentem össze, nem ők! Ne piszkosan dugjam az ágy alá. Nekem viszont eszem ágában sem volt a vízzel félig teli lavór mellé ülni, s pucolókéssel, ronggyal, kefével lecsuszkolni róla a sarat. Máskor se, nem még most.

Azt már mindenki tudta, a bakterházról kezdve, ahol kezemben az iskolatáskával felszálltam reggelente a vonatra, el a faluhátar legszélső házáig, de azon túl is mindenütt a környéken, hogy Pesten kitört a forradalom. A szél is, mint a fákról lezuhanó falevelet, ezt a hírt hordta, nem beszélve a faluból városba bejáró munkásemberekről. Akik a rádióból hallott értesüléseiket kiegészítették a faluban történetekkel.

– Ütik már itt is őket – jegyezte meg anyám.

Hogy kiket ütnek, nem tette hozzá. Akik minket is ütöttek, gondoltam, és még sokakat a faluban, ha nem is botal. Kiderült azonban, hogy nem bántotta azokat senki, pedig legtöbbje megérdemelte volna, az ablakot verték csak rájuk, amitől úgy megijedtek, hogy elszök-döstek otthonról. Állítólag a Zagyván keresztül, éjszaka, amikor senki se látta őket.

– Ide is beszökött valaki jöttment. Pestről, állítólag. – Ezt apám mondta, nehogy meglepődjek, ha meglátom, akiről beszél.

Pedig meglepődtem bizony.

Ám ennél többet nem kötött az oromra. Én viszont szerettem volna tövéről-hegyére járni, hogy kiderüljön, ki lehet az illető? Aztán arra riadt a gondolatom, hogy azt se tudom, most hol van? Csak nem bent a nagyházban? Mit csinál ott? Csak nem fekszik? Netán az én ágyamban?

Talpra szöktem, szembefordulva a szüleimmel. Beengednek oda valaki idegent, mi meg idekint vagyunk a nyári konyhában? Ki is rabolhat bennünket.

Az óvatosságra szüleim intettek mindig, ami, úgy látszik, őrjük nem vonatkozik.

Kezdtém volna kinyitni a számat, ami mostanában olyan nagy tudott lenni, nem ártott volna betapasztani. Apám egyszer-kétszer már megígérte, hogy ő majd tesz róla, mire elhallgattam gyorsan.

Hátam mögül az ajtón kopogtatást hallottam. Meglepődtem, mert ilyenkor, lámpagyújtás után senki

nem szokott hozzánk jönni. Ki lehet az? A kutya vakkantott egy-kettőt, de nem úgy, mint amikor valaki idegent lát. Aki most akar bejönni az ajtón, ezek szerint már nem ismeretlen neki. Volt ideje szemrevételezni.

Nem úgy, mint nekem. Most se szívesen tettem, mert amikor belépett a küszöbön, morogtam csak valamit a fogam közt, s bevonultam a pokróccal letakart dikó s kemence közötti szűk helyre. Persze tágasabb hely a konyhaasztal körül se volt. Nem is azért épült ez a nagyház előtti nyári konyha, hogy ide vendégek jöjjenek. Magunknak csak. Az istállóból, kazlak közül ide tértünk be átöltözni, télen meghúzódni a hideg elől, ne a nagyházba.

– Csak nem fázik? – kérdezte rögtön anyám.

– Nincs még olyan hideg – nyugtatta meg az idegen. De azért odaállt a tűzhely elé, jólesett neki a meleg.

Nekem is jólesett volna, mert az ablaknál, ami elé behúzódtam, éreztem szivárogni a hideget. S másor, ölembe véve a macskát, én szoktam a sparheltnek vetni a hátam.

– A rádiót szeretném meghallgatni – mondta, s a hóna alatt hozott táskáját szinte észrevétlenül letette az asztal lábához.

Hallgassa, gondoltam, s tüntetőleg kivonultam. Bevettem magam az istállóba. A tehének közt is jobb nekem, mint hogy őt lessem. Bár szerettem volna én is a rádiót hallgatni. Beleborzongtam az éteren áthallatszó puskaropogásba. S izgultam, sikerüljön visszafordítani az oroszokat. Menjenek ők csak haza! Mekkora országuk van! Elférhetnek benne.

Az iskolában a tanárok lelkesedéséből is jócskán ragadt rám. Közülük egy-kettő sunyított csak. A többiek tele voltak fölszabadultság-érzéssel, közvetlenek voltak a gyerekekhez, nem úgy, mint másor. Leálltak velünk beszélgetni, s ami a legjobb volt, a feleltetéstől is eltekintettek.

A tanítás végén padtársammal s még egy-két rosszcsonttal elmentünk a Tisza-hídhöz: hosszú sorokban vonultak rajta a tankok. Ki tudja, honnan jöttek. Vad dübörgéssel bevették magukat a városba, ahol a konvoj kétfelé vált, s úgy folytatták az útjukat. Az egyik részük át a vasúti hídon csörtetett, másik a rampán keresztül a Jászság felé. Félelmetesek voltak, ahogy csikorogtak a lánctalpak, s forduláskor szántották az aszfaltot. Döbbsen néztük vonulásukat, aztán gondolatainkba merülve szétszéledtünk a sötétedő utcákon.

Várt ránk az iskolaszünet, és nem lehetett tudni, meddig tart. Csak jó sokáig tartson, azt kívántuk.

Erre fel hazajövök, s legszívesebben visszafordulnék. Itt van valaki jöttment, aki, mint kiderült közben, azért szállt le a vonatról, mert jegye csak a szomszéd faluig szólt. Pénze nincs, ezért a vasút mellett gyalogolt tovább.

Aztán úgy gondolta, bekéredzkedik valamelyik tanyába, s majd holnap folytatja útját az anyjához, aki állítólag a keleti országhatárnál lakik, vagy ha Pesten csillapszik a helyzet, oda indul vissza. Majd még meglátja.

Addig meg élösködik a nyakunkon, háborodtam fel magamban. Közben állandóan zavar a jelenlétével, nem csinálhatok azt, amit akarok.

Mikor már kezdtem unni magam a szalmán fekvő tehenek közt, akik mellé lekuporodtam kicsit, felültem a hátukra, majd amikor lecsúsztam onnan, hogy felmászom rájuk újra, felállt az egyik, hogy ebből neki elege van. Erre fogtam magam, odasettenkedtem a kiskonyha ablakához, benn van-e még a pesti ember? Benn volt, csak most már az asztal előtt ült, bögréből tejet ivott, előtte a tányéron jó adag tojásrántottát láttam.

Egészen jól tartja anyám, gondoltam. Egyből meg is nehezteltem rá. Nekem mikor adott ilyen vacsorát? Kétfogásosat, aminek a második fogása három tojásból sütött rántottából állt? Azt mondta mindig, hogy a tojás kell a piacra, egyek inkább mást.

Én még nem is ettem, mióta itthon vagyok. Anyám nem ért rá a hasammal foglalkozni.

S most az kezdett foglalkozni énvelem. Visszafordultam, megfogadva, hogy ha hívnak, se megyek a konyha felé. Csak azért is megmutatom: inkább éhezem. Kint alszom az istállóban. Meg tudok én a jászolban ágyazni magamnak. Van benne széna, törek. Puhább fekhelyem lesz, mint odabent. Fűtésem is lesz, a tehenek belehelik az istállót.

Amíg az ágyazással voltam elfoglalva, visszaidéződött bennem, amit elébb a kiskonyhából kihallottam. Apám a rendszert szidta, a kiszolgálóit. Láttam, ahogy hadonászott a kezével, az asztalra is rácsapott. A rádió szólt, épp híreket mondtak benne. Az idegen fölemelte az ujját, hogy figyeljenek csak! Én is velük figyeltem volna, ha nem látom a terített asztalt, s idekint a szél se fúj. Hidegével épp akkor suhintott végig rajtam. Mintha valaki jó hajlós vesszővel vágott volna hátam.

Nem tudom, mennyi idő telt el újra az istállóban, amikor halottam, hogy valaki bemegy a nagyházba. Anyám volt az. Amikor visszafordult, megismertem a hangjáról, engem keresett:

– Hol vagy, kisleány?

Azért se válaszoltam neki. Ha neki fontosabb ez a ki tudja, honnan idevetődött ember, akiről azt se lehet tudni, kicsoda, azzal foglalkozzon, ne énvelem. Úgyse hiszem el, hogy nincs pénze, a vonatra nem tud jegyet váltani. Nem, mert nem akar. Ingyen akar élni!

Vagy mást akar.

Talán nincs is neki hova mennie. Ha volna, azon lenne, hogy továbbálljon. De úgy vettem észre, nagyon

otthonosan érzi magát. A nagyházban ő tanyázik, mi meg ebben a szűk konyhában szoroskodunk. Csak enni jön ki. A helyében én se mennék tovább. Bolond lennék.

Anyám kihúzott a tehenek elől, hogy mi bajom van, mondjam meg, mi nem tetszik? Már az idegen ember is megjegyezte, hogy eltűntem.

Az foglalkoztatott a legkevésbé. Az se érdekelt különösebben, hogy kapok-e enni vagy nem. Már nem éreztem éhséget. Elálmosodtam a tehenek előtt, le szerettem volna feküdni.

A nagyházban lenne a legjobb, a rendes helyemen, de oda nem megyek be, nem alszom egy fedél alatt egy olyan valakivel, akinek nemhogy a szeme, a füle se áll jól. Nagy, lapátnyi cimpái voltak. Előreálltak, mint a kutyanak, ha fülelni kiáll a kapuba.

– Mért jött ide? Maradt volna otthon! – fakadtam ki.

– Az neki nincsen – mentegette anyám. – Albérletben lakik Pesten.

– Lakjon! Mi bánom én!

– Csak azért fizetni kell ám. De ő el van maradva, azt mondta, most akart törleszteni.

– Akkor törlesszen!

Ekkor anyám egy elég zavaros magyarázatba kezdett. Állítólag mostanában kellett volna fizetést kapnia. De ahol dolgozik, már egy hete zavargások voltak, s nem került rá sor. Az albérletből ezért adták ki az útját.

Hittem is, nem is. Biztosan nem fizet hónapok óta, úgy szeretne lakni. Nálunk meg nemcsak lakik, eszik is.

Anyám igyekezett megnyugtanni:

– Megtéríti majd, azt mondta.

Meg, az ilyenek azt szokták! Ezt anyám mondogatja azokra, akikből semmi jót nem nézett ki. Hagytam inkább, hogy rávegyen, menjek be vele a nyári konyhába, ne idekint kuksoljak, meg lehet itt fagyni.

A nagyfülűt már nem találtuk az asztalnál. Becaplatott a nagyházba. Lefogadtam volna, hogy nem mosott lábat. Én se szoktam minden este, de az én vagyok. Ő viszont tartson rendet, ne bűdösítse tele a házat. A cipőjének akkora talpa volt, mint egy tepszi. Mekkora láb fér abba! Főleg, ha az nem is cipő, hanem, ahogy észrevettem, jófajta csizma. Talán, hogy ne lásuk, ráhúzva a nadrág szára.

S ekkor történt valami. Hirtelen nem tudtam, mi lehetett az. Mintha elszedültem volna. Néhány pillanat kellett, hogy kitisztuljon az eszem. Akkor se teljesen.

Apám valóban nem tudja, ki fészkelte be magát hozánk? Biztosan tudja, kicsi gyerekkoromban, ha bejött valaki a vasút mellől, adnánk neki karéj kenyeret, szállást éjszakára, hadd húzná meg magát a kazal mellett vagy az istállóban, mégse az árokban hajtsa le a fejét, apám elkért tőle valami papírt, amivel igazolni tudja

magát. Hadd lássa, kivel áll szemben. S még akkor se aludt nyugodtan. A sötétben, amikor nem lát az ember, sok minden megtörténhet. Óvatosságból a lámpát is égve hagyta reggelig.

S most, hogy kérdezősködtem, apám kibökte, a mostani jövevénytől nem kért igazolást, semmit. Képes volt anélkül beengedni a portára. Régen jártak errefelé ilyen tanyákba bekéredzkező emberek, s elfeledkezett róla, magyarázkodott.

Bosszút is állhat! A házat ránk gyúzhatja. Szaladhatunk kifelé belőle.

Apám hol felállt a székről, hol leült. Körültekintőbbnek kellett volna lennie, de most már mi tegyen?

– Majd én kiforgatom a zsebeit – ajánlkoztam. – Megtudom, kicsoda ő, csak aludjon el.

– És ha észrevesz? – kérdezte azonnal anyám.

Vegyen! Majd mondok valamit, s jól van. Szoktam én fülleneni. Nem nagy dolgokat, mert a kicsik is kitudódnak mindig. S utána lehet szégyenkezni.

Ha altatóport veszek be, most akkor se tudtam volna elaludni. Rávettem a szüleimet, hogy idekint dőlök le, ők meg, amikor felmennek a nagyházba lefeküdni, ne zárják kulcsra az ajtót, hogy később belopózhassak. A végére járok, miféle jó madár röpült ide ebben az október végi időben.

Egyedül maradtam. Bekapcsoltam a rádiót, mit mondanak benne, az oroszok visszafordultak-e már? Hiszen a Tisza-hídon tegnap még befelé jöttek.

Kukoricaszár-tuskókat tettem a tűzre, nehogy kialudjon, vártam valamennyi ideig, talán egy óránál is többet, aztán vettem a kiskabátomat, lábamra a bakancsot, ha sáros, ha nem, s becsuktam magam mögött a nyári konyha ajtaját. Lépdeltem a másik ajtóhoz.

Meg voltam győződve róla, hogy már alszik mindenki. Szüleim a konyhában, a támlás ágyban, ahol szoktak, az idegen meg benn a szobában, a nagydudda alatt.

A fogas közvetlenül az ajtó mögött volt szöggel a falra erősítve. Azon csüngött a pesti ember kabátja. A kezem már benne is járt a zsebében. Piszkos zsebkendőt, kacsatokat éreztem a markomban.

Nem volt más választásom, be kellett óvakodnom a szobába.

Igazából a táskájára voltam én kíváncsi!

Tartottam tőle, hogy a szobaajtón túlra merészkedjek. Mi lesz, ha az idegen elkapja a nyakam, mint a libát? Gágognék?

Négykézlábra ereszkedtem, s átmásztam a küszöbön. Látni nem láttam semmit, mert szuroksötét volt. Kitapogattam először a szekrény oldalát, a fejemmel nehogy nekimenjek. Aztán a sezlön következett, majd

az asztal lábát markoltam meg, a székekét. Melyiken találom meg, amit keresek?

Közben fülelnem kellett, alszik-e a tepsitalpú? Nem ébrednek-e a neszezéseimre? A csúszásban-mászásban kis szünetet tartottam, még a lélegzetemet is visszafogtam.

Átkúsztam az asztal alatt. Ezen az oldalon egyik széken sem találtam semmit. Majd a másikon. S ott már megmarkoltam valamit. A táskáját! Vontam volna magamhoz, hogy iszkolok vele kifelé, amikor fellöktem az egyik széket. Csapott olyan zajt, a szomszéd tanyában is felébredtek. Én meg hagyva a táskát, ahol volt, iszkiri kifelé!

Közben apám hangját hallottam:

– Ki az? Mi az? – Úgy tett, mintha meg lenne rémülve.

Anyám csillapította:

– A macska lehetett. Sicc te!

Meggyújtotta a lámpát, hogy meggyőződjön róla, ki járhatott idebent, mintha nem tudta volna.

Ezek után hogy s mint aludtak a bentiek, nem tudom. Én jó darabig le sem hunytam a szemem, hallgatóztam, mint nyúl a szántáson. Biztos voltam benne, hogy a nagyfülű nem hiszi el: macska járt a szobában. Az nem bakancsban jár, aminek menekülés közben csattogtatam a talpát, s az a széket se tudja fellökni.

Arra gondoltam, másnap reggel, amint együtt leszünk a nyári konyhában, hamarosan szóba kerül, mi történt éjszaka. Anyám bizonygatja majd, hogy a macska ennivalót kereshetett a táskában. Mert éhes mindig, panaszkodna rá, nem elég neki a leves, ételmaradék, amit kap.

Erre fel mindenki úgy tett, mintha az éjszaka nem történt volna semmi.

Apám kérdezte csak:

– Aztán hogy aludt?

– Nagyon jól – felelte amaz. – Felriadtam egyszer, de aztán visszaaludtam hamar.

Nem szólt többet. Nem érdekelte volna, ki járt a szobában? Dehogyan. Csak azt nem szerette volna, okoskodtam magamban, hogy kiderüljön, mi lehetett az, ami után szaglászta, s neki bizonyítania kelljen, nincs titkolnivalója.

Tudott ő mindent, ebben biztos voltam. S én se jártam messze az igazságtól: ennek az embernek valami van a füle mögött. Csak meg kellene vakarni, egyből kiderülne. Nem semmiért hallgat, hordja magával a táskáját is, hogy ott legyen mindig a keze ügyében.

Nem győztem szemrehányást tenni magamnak, amiért az éjszaka óvatlan voltam. Ha sikerül kilopnom a táskáját, az sok mindent kiadott volna. Tudnánk, kicsoda lapít nálunk. Ezek után nem érdeklődhetünk felőle, mert egyből kapcsolna, gyanakszunk rá.

A rádió most is be volt kapcsolva, fél füllel állandóan arra figyeltünk, mit mondanak benne. Észrevettem, hogy a jövevény akkor hegyezte legélénkebben a cim-páit, amikor azt hallottuk, hogy sokan civil ruhába öltözve bujkálnak. Nem nagyon értettem, kik öltöznek civil ruhába, sejtettem csak. Hogy nem felkelők, szent meggyőződésemm volt. Sokkal inkább olyanok, mint akik a Zagyván át menekültek a faluból. Csak azok nem jártak mundérban, közülük egy-kettő csak.

– Lehet, hogy börtönből jött ez – suttogetta a fülemben anyám, amikor az istálló ajtóban majdnem egymásnak ütköztünk. Én a hónom alatt két kéve szárat vittem a tehenek elé, ő meg vödör vizet húzott nekik a kútból, s alattuk a szalmát igazította el.

Börtönből? Ejtettem le egyből a kazalból hozott leveles szárat. De hát csizmában? Ilyenben járnak a fogvatartottak? Felakadt ezen az eszem, mint lopós gyerek a kerítésen. És ha mégis onnan szökött meg, ki tudja, mi lehet a rovásán, s milyen szándékkal van? Kéts is foghat ránk. Jó, hogy éjjel nem lépett utánam, s vágta el a nyakam.

A kazlak felől jövet apám is megjelent az istállóajtóban.

– Lehet, hogy ávós, s itt bujkál.

Ezen még jobban megdöbbsentem. Ávós is lehet? S ez most jutott eszébe? Az arca falféhr volt.

Anyámnak is gyökeret vert a lába, a foga közt sziszegte:

– Te meg ránk eresztetted!

Ha ő apámmal, én meg anyámmal fordultam szembe:

– Maga meg képes volt befektetni a szobába! Tojást is süttött neki, nem úgy, mint nekem.

Anyámnak azonban továbbra is apám volt a célpont:

– Takarítsd el innen ezt piszkot! Takarítsd el!

Változik a helyzet, ez el is vitethet bennünket.

Apámat erre mintha rosszullet fogta volna el, amin nem is csodálkoztam. Az este kiöntötte a lelkét, az asztalt verte. Ez a kiféle-miféle fel is jelenthet bennünket. Rádadásul, jutott eszembe, még én is bajba kerülhetek a táská miatt.

Járkáltunk le s fel az udvaron, mintha hirtelen nagyon sok dolgunk akadt volna. Repkedtek körülöttünk a tyúk-ok, csirkék, háztetőről a galambok. A vályúban állt előt-tük az enniváló, mégis állandóan a nyomunkban voltak, a lábunk alatt. Apám türelmét veszítve feléjük rúgott: A begyük istenit! Nem kaptak elég kukoricát?!

– Bemegyek a faluba – fordult meg egyszer csak a fészter végén -, hívok rendőrt. – Anyámra nézett. – Te meg addig tartsd szóval.

Hogy most rendőrt nem talál a hetedik határban sem, abba bele se gondolt. Pedig ő is hallhatta, amit én. Menekül mindenki az egyenruhából.

– Jobb lenne, ha nem találnál senkit – bizonytalanodott el anyám.

Ennek ellenére apám fogta magát, a kiskamrából kitolta a biciklit, majd intett, hogy nyissam ki előtte a kaput, s utána csukjam is be, ne menjenek ki a tyúkok. A ház elé ne hordják be a sarat.

Járkálásunkat az istálló előtt a nagyfülű nyilván észrevette. Amit nem volt nehéz észrevenni, hiszen kilátott a kiskonyha ablakán. Meg is jelent hamarosan az ajtóban, ott nézelődött egy darabig. Majd amikor apámat megpillantotta, hogy felül a biciklire, észrevehetően nyugtalanabb lett. Odajött az istállóhoz, hogy megnézi a teheneket, aztán a kút körül téblábolt.

Bajban van már, gondoltam.

Nem is sokáig téblábolt az udvaron, hanem talpával bekaptatott a nagyházba. Hamarosan újra megjelent az udvaron, hogy ő akkor elbúcsúzna. Köszöni szépen az ellátást, nem akar láb alatt lenni. Majd küldi a pénzt, nem szeret ő tartozni senkinek. Arra gondolt, hogy hazamegy az anyjához. Holnapra, ha kilép, otthon is lehet. Ami most Pesten történik, jobb onnan minél távolabb kerülni.

Azt meghiszem, főleg neki, vélekedtem magamban.

– Legalábbis egyelőre – tette még hozzá, amire abban a másodpercben felkaptam a fejem.

S úgy vettem észre, anyám is értett a megjegyzéséből, mert mindjárt kedvesebb lett hozzá. Inkább tartóztatta volna, mint nem. De ha úgy találja, menjen csak, mondta mégis. Maradhatna, vacillált, minket nem zavar, szívesen látjuk. Ha akarja, a nagyházban begyűjt a kályhába, nehogy megfázzon. Láthatja, van szárízik a portán, lehet tüzelni. De hát mindenkinek jobb otthon. Megérti, ha el akar menni.

Ha ő megérti, hát még én, legszívesebben löktem is volna rajta, szedje a lábát minél szaporábban. Szedegette is, hamarosan fent volt a vasút tetején, majd a másik oldalon leereszkedett az árokba. Talán azért, tűnődtem el, hogy ott nem éri annyira a szél.

Anyám megtörölte kezét a kötényében:

– Egyelőre megszabadultunk tőle – sóhajtott fel. Amiben benne volt az is, hogy akár viszont is láthatjuk. Amit nagyon nem szeretnék.

Ácsorogtunk egy darabig, néztünk magunk elé. Közben engem nem hagyott nyugodni, vajon az idegen merre kanyarította a lépteit? Keletre-e, ahogy mondta, vagy mégiscsak Pest felé vette az irányt?

Utána léptem a tanyakijárón, föl a vasútra. A legnagyobb meglepetésemre nem láttam sehol. Pedig meresztettem a szemem. A nyakam is forgattam előrehátra. Hová lehetett a bozótos árokban, nem tudom. Eltűnt. Mintha a föld nyelte volna el.